

Unele graiuri ale dialectului ştokavian au rămas însă la faza de trecere, adică păstrează semivocala rezultată din ierurile în poziție forte. Acest lucru se constată în graiurile dialectului prizreno-timocean, în unele graiuri ale dialectului zeto-sieniţean¹, iar pe teritoriul ţării noastre în graiul satelor din jurul Caraşovei şi în graiul din Sviniţa. Problema semivocalei rezultată din ieruri în graiurile sîrbocroate de pe teritoriul Iugoslaviei a fost studiată amănunţit². În graiurile amintite mai sus nuanţa vocalică este variată. Faptul că în sîrbocroată comună reflexul celor două ieruri unificate este *a*, ne îndreptăţeşte să considerăm că semivocala, ca formă de trecere la vocală, a trebuit să fie în majoritatea graiurilor dialectului ştokavian de nuanţa *a* (*i^a*)³. Totuşi în graiurile care mai păstrează şi astăzi semivocala, pe lângă nuanţa *a* (*i^a*) este destul de frecventă şi nuanţa *e* (*i^e*) iar în unele graiuri şi nuanţele *o* şi *u* (*i^o*, *i^u*), ba chiar şi forme intermediare (de pildă *ă* (*i^ä*) între *a* şi *e*)⁴. Astfel, în graiurile dialectului prizreno-timocean se întîlnesc patru nuanţe ale semivocalei: mai frecvent *i^a* şi *i^e* şi mai rar *i^o* şi *i^u* (*si^av*, *di^eske*, *osi^om*, *se^ädi^um*), iar în câteva graiuri ale dialectului zeto-seiniţean, aproape totdeauna numa *i^a* (*mi^ač*, *ki^ad*, *gi^adljiv*)⁵. Desigur că există şi cazuri cînd semivocala s-a vocalizat complet în *a*, *e*, *o*, *u*⁶.

În graiurile sîrbocroate de pe teritoriul R.P.R., aşa cum s-a arătat mai sus, semivocala este caracteristică numai pentru satele din jurul Caraşovei şi pentru graiul din Sviniţa.

În satele caraşovene fenomenul a fost înregistrat pentru prima dată (dar nu îndeajuns studiat) de L. Miletić⁷. Existenţa semivocalei a fost confirmată de acad. E. Petrovici în forme ca *dobăr*, *iedăn**, *kad**, *kratāk**, *mogāl** (*l*)^{*}, etc. în Lupac, Clocotici, Vodnic şi Nermet. În unele cuvinte în locul semivocalei apare *e*: *ket* (*keđ*) pentru *kāt* (*kād*) în Ravnic şi Kuriaciţa (cartier al Caraşovei)⁸. În cercetările întreprinse de noi am notat în Clocotici şi Nermet următoarele forme: *stigi^al*, „am sosit“, *moni^ak*, „flăcău“, *di^an*, „zi“, (dar şi *dan*) *zvoni^ac*, „clopot“, *iši^al*, „am plecat“, *reki^al*, „am spus“, *kori^am*, „stomac“, *lovi^ac*, „vînător“, *sudi^ac*, „judecător“, *legi^al*, „m-am culcat“, *oti^ac*, „tată“, *ri^aki^a*, „rachiu“, *li^ak*, „uşor“.

Vorbînd despre graiul din Caraşova, acad. E. Petrovici consideră că *ɔ* > *a* încă „din epoca aceea cînd caraşovenii erau în Peninsula Balcanică“⁹. Mai departe, însă D-sa presupune că la venirea caraşovenilor pe locurile unde sînt aşezaţi astăzi *ɔ* se afla pe o treaptă intermediară, între *ɔ* şi *a*, ceva asemănător cu *a^ä*¹⁰, ipoteză mai justă, pentru că altfel nu s-ar putea explica existenţa semivocalei în graiul celorlalte sate din jurul Caraşovei.

În graiul din Caraşova *ɔ* > *a*. Procesul s-a petrecut după venirea caraşovenilor la noi. În ceea ce priveşte graiul (sau graiurile) din celelalte sate din

¹ Vezi P. Ivić, *Дијалектологија српскохрватског језика*, Novi Sad, 1956, p. 108—109, 159.

² Studiile cele mai competente au fost făcute de A. Belić în special în lucrarea de dialectologie *Дијалекти источне и јужне Србије*, în *Српски дијалектолошки зборник*, I, II, Beograd, 1905, 1911.

³ Vezi A. Belić, *Српски дијалектолошки зборник*, I, p. 89.

⁴ Vezi A. Belić, *Српски дијалектолошки зборник*, I, p. 45 şi urm.

⁵ P. Ivić, *op. cit.*, p. 159.

⁶ A. Belić, *op. cit.*, p. 89; P. Ivić, *op. cit.*, p. 159.

⁷ Lj. Miletić, *Ueber die Sprache und die Herkunft der sog. Krasovaner in Süd-Ungarn*, în „*Archiv. für sl. Philol.*“, XXVI, p. 163.

⁸ E. Petrovici, *Graiul caraşovenilor*, Bucureşti, 1935, p. 81, nota 3.

⁹ *Op. cit.*, p. 82.

¹⁰ *Ibidem*.